

היבטים לשוניים בפרשת חקת עז

דקדוקי קריאה בפרשה בהפטרה ובראשון של בלק

יט ב וַיִּקְחֻ: וַאֲוֹ בִשְׁוֹא נֶע. אֵלֶיךָ פָּרָה: הפ"א רפויה
יט ז וְכַבֵּס: הב"ת בסגול ולא בצירי, וכן בפסוק י. וְאַחֵר יָבֵא אֶל-הַמַּחֲנֶה: טעם טפחא בתיבת
וְאַחֵר
יט יב הוּא יִתְחַטֵּא-בּוֹ בִּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִטְהַר: יש לעמוד מעט אחר קריאת
הַשְּׁבִיעִי להדגיש את העובדה כי ההפסק העיקרי בתיבה זו ולא בתיבת התביר, אחרת מתקבלת משמעות
שאינה נכונה. וכן הדבר גם בחצי השני של הפסוק: הוּא יִתְחַטֵּא-בּוֹ בִּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
יט - יִטְהַר וְאִם-לֹא יִתְחַטֵּא בִּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי - לֹא יִטְהַר
יט יד בְּאַהֲלָ: הב"ת בשווא, אך בהמשך הפסוק בְּאַהֲלָ מיודע, הב"ת בקמץ
יט טז בְּחִלְל-חֶרֶב: געיה בב"ת הראשונה
יט יח הֵיוּ-שָׁם: געיה בה"א. בַּעֲצָם הבית פתוחה¹ בְּחִלְלָ: העמדה קלה בב"ת לציין מיודע
כ א כָּל-הָעֵדָה: הטעמה כפולה על תיבה אחת
כ ב וְלֹא-הָיָה מִיָּם: טעם נסוג אחור לה"א הראשונה
כ ד וְלִמָּה: במלרע ומ"ם רפויה, וכן הדבר גם בפסוק הבא
כ ה הָרַע: רי"ש קמוצה
כ ח וְהִשְׁקִיתָ: במלרע
כ יג אֲשֶׁר-רָבּוּ: במלרע, יש להיזהר לא להבליע רי"ש אחת לתוך השנייה
כ יד מִצָּאֲתָנּוּ: הטעמה באל"ף הקמוצה, לכן הת"ו שלאחריה בשווא נח²
כ יז נַעֲבֹרָה-נָא: הע"ן בשווא נח. דָּרַךְ הַמֶּלֶךְ נִלְדָּ: כך ההטעמה על פי רוב הדפוסים
כ יט בַּמִּסְלָה: געיה בב"ת והמ"ם בשווא נע ללא דגש
כא א וַיִּלְחֶם: במלעיל, כן הדבר בהמשך בפסוק כג
כא ד לְסִבָּב: הב"ת הראשונה רפה, כן הדבר לפי בן אשר בכתר ארם צובה ולנינגרד
כא ה בְּאַלְקִים: האל"ף אינה נשמעת. קֶצֶה: הטעם בקו"ף מלעיל³
כא ו וַיִּשְׁלַח: השי"ן בפתח ולא בשווא. מִיִּשְׂרָאֵל: המ"ם בחירק חסר וכך גם היו"ד הדגושה שלאחריה
כא ז וַיִּסֶּר: במלרע, הוא"ו בשווא נע
כא יא מִמִּזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ: יש להקפיד על הפרדת התיבות שלא יישמע שהה"א שבראש התיבה השנייה
תשתייך לסוף התיבה הקודמת
כא יג וַיַּחֲזֹ: בטעם רביע, לא בגרשיים⁴

¹ אופייני לה"א הידיעה לפני עי"ן (אע"פ שלפי הכלל צריך להיות כאן קמץ).

² למרות שזהו שווא שלאחר תנועה גדולה וכבר דנו בכך בעבר

³ המטעים בצד"י עובר לזמן בינוני (הווה).

⁴ עיין "כא"צ והנוסח "....עמ' 52

כא יד יִאמֹר: המ"ם בפתח

כא טו לְשִׁבְתָּ: הלמ"ד בשוא, לא בקמץ

כא יח שְׁרִים: ש"ן שמאלית

כא כ וְנִשְׁקָפָה: במלעיל

כא כב אֶעְבְּרָה: העי"ן בשווא נח

כא כג יִהְיֶה: היר"ד מוטעמת וקמוצה בקמץ רחב, והה"א בשווא נח

כא ל וְנָשִׁים: הנר"ן בפתח. מִידְבָּא: הדל"ת בשווא נע

כא לב אֶת-יַעֲזָר: העי"ן בשווא נח

כא לב וַיֹּרֶשׂ אֶת-הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר-שָׁם: הטפחא בתיבת וַיֹּרֶשׁ⁵

הפסרת חקת שופטים יא:

ב וַיֹּאמְרוּ לוֹ: טעם נסוג אחור ליר"ד

ח וְהִלַכְתָּ.... וְנִלְחַמְתָּ: מלרע

ז בָּאתָם: במלרע. לַעֲתָה: מלעיל, בפסוק הבא עֲתָה מלרע

ט לְהִלָּחֵם: הטעם בחי"ת והיא בצירי בניגוד לפסוק כז

יג בַּעֲלוֹתָו: העמדה קלה בב"ת למנוע הבלעת העי"ן החטופה

טז כִּי בַּעֲלוֹתָם מִמִּצְרַיִם: טעם טפחא בתיבת כִּי

יז אֶל-מֶלֶךְ אֱדוֹם | לֵאמֹר: פסק בין תיבות אֱדוֹם ובין לֵאמֹר. אֶעְבְּרָה-נָא: העי"ן בשווא נח

יח וַיָּסֹב: הסמ"ך בקמץ קטן

כא ה' אֱלֹהֵי-יִשְׂרָאֵל: יש לשים לב לקושי המתעורר בקריאת תיבות אלו וטעמיהן

כז לְהִלָּחֵם בִּי: טעם נסוג אחור ללמ"ד וכן הדבר בהמשך בפסוק לב

ראשון של בלק במדבר כב:

ד אֵת יֵרֶק הַשָּׂדֶה: טעם טפחא בתיבת אֵת

ה פְּתוּרָה: הטעם מימין לפ"א, ההטעמה בת"ו, במלעיל

ו וַעֲתָה: הקורא את העי"ן כמו אל"ף משנה את משמעות הכתוב. אֶרֶה-לִּי: העמדה קלה באל"ף.

וַאֲגַרְשֶׁנּוּ: הרי"ש בשווא נע ולא בחטף

יא קָבָה-לִּי: העמדה קלה בקו"ף

יב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-בִּלְעָם: יש לשים לב לטעמים בפסוק זה, רבים הקוראים המתבלבלים וקוראים מרכא-טפחא כבר בתחילתו. הדבר נובע מכך שהאתנח⁶ קוטע את דברי הבורא אל בלעם באמצע ומחלק את

הדיבור לשניים: לֹא תִלְךָ עִמָּהֶם לֹא תֵאָר אֶת-הָעָם

⁵ בניגוד לתורה קדומה הסובר כי טעם זה יבוא על תיבת 'האמרי'

⁶ הוסבר כמה פעמים שהפתיחה של הפסוק היא לפני האתנח. והאתנח חוצה את החלק העיקרי של הפסוק כלומר את דברי ה' אל בלעם.

יט יב העתקה מלוח דקדוקי הקריאה הוא יתחטא-ב' ביום השלישי וביום השביעי יטהר: יש לעמוד מעט אחר קריאת השביעי להדגיש את העובדה כי ההפסק העיקרי בתיבה זו ולא בתיבת התביר, אחרת מתקבלת משמעות שאינה נכונה. וכן הדבר גם בחצי השני של הפסוק: הוא יתחטא-ב' ביום השלישי וביום השביעי - יטהר ואם-לא יתחטא ביום השלישי וביום השביעי - לא יטהר ע"כ. נושא זה של התעכבות גדולה מדי על המלה בטעם טיפחא הוזכר כאן פעמים רבות. ועתה למכתב שהגיעני

בס"ד

שלום ר' אליהו.

רציתי לשתף אותך במחשבותי עת קרא עלם בחורים בתורה ולא הפסיק יפה בין "השביעי" ל"יטהר", וע"כ החזיר אותו רבו לקרוא כהוגן.

והקורא הבין רק בפעם השניה את ענין ההפסקה וחזר לקרוא "וביום השביעי, יטהר". והנה לענ"ד יש לצדד שלא תקן בזה את המעוות מפני שהרחיק את "ביום השביעי" מ"הוא יתחטא" דברישא מרחק גדול וע"כ שיחזור ה"יטהר" על "וביום השביעי" הסמוך לו גם אם עשה הפסקת מה שם. על כן יש להורות שבכגון דא אם טעה יחזור לתחילת הענין או המשפט. הנלע"ד.

ישראל ידידיה

תשובה: בפסוק הזה עלולים להכשל פעמיים בעיכוב גדול מדיי על התביר. לפי הקריאה השגויה יוצא שאם מתחטא באפר ביום השלישי - יטהר ביום השביעי (ואם לא - לא).

הוא בעצם לא תיקן כלום! כיון שהתיקון היה על חצי-הפסוק הראשון יש לקוות שהסיפא נקראה כדין. הציבור שמע פעמיים שתנאי ההיטהרות ביום השביעי הוא בחיטוי היום השלישי, אבל לא שצריך חיטוי גם בשביעי.

אבל חוששני מאוד שתוך כדי הקריאה אין כמעט סיכוי שהקורא יבין מה רוצים ממנו, גם אם תחזירנו לראש הפסוק הוא **ישוב ויתעכב יפה על התביר ביהר שאת!** אם מדובר בבחור שכבר הסבירו לו בעבר את העיוות הנוצר מהעיכוב בתביר, הרי כאן כשיחזירוהו יבין, ויחבר את החיטוי ליום השביעי עם עיכוב קטן ביום השלישי. לסיכום, צריך להחזירו לתחילת הענין, אם הוא מבין במה המדובר, ואם לא.... ה' ירחם אליהו

תורת הקורא: אכן, בפשטות צריך להחזיר לתחילת הענין כדי שיובן כהוגן. יש להעיר, שגם אם הפסיק אחר 'ביום השלישי', אין כאן בהכרח עיוות ושיבוש הדין (משום שאף שאכן טעון הזיה בשביעי, אפשר לבאר שהפסוק כאן לא דיבר אלא על הזיית שלישי, ולא עסק בהזיית שביעי אף שבאמת גם היא מעכבת, עיין בתרגום יונתן), אך מ"מ צריך להחזירו כיון שקרא שלא כפיסוק וכפירוש הטעמים. ראו באריכות בגליון המצורף הערה ו'⁷.

ביום השלישי וביום השביעי יטהר, ביום השלישי וביום השביעי לא יטהר - יש להקפיד להטעים היטב את הטיפחא המפסיק שבתבית 'השביעי', שהוא ניגון מפסיק יותר מהתביר"ה שבתבית 'השלישי', שאם לא יטעים כראוי ישמע שהמזה בשלישי נטהר מאליו בשביעי, בעוד שכוונת הכתוב שכדי להיטהר צריך הזאה גם בשלישי וגם בשביעי.

⁷ בסוף הגליון מצוין שגליון זה ניתן להורדה בפורום אוצר החכמה. באותו מקום ניתן גם תורת הקורא להורדה.

הערה ה

^ה בניגון הטעמים המקובל יש נטיה לנגן ולהטעים את התביר בניגון מפסיק יותר מהטפחא, אך באמת הטעם טפחא הוא מפסיק יותר מהתביר, ויש להקפיד על הניגון המתאים בכל מקום של צירוף הטעמים תביר וטפחא, כי בהרבה מקומות זה משנה את פירוש הענין. וכבר העירו על טעות נפוצה זו של הטעמת התביר בניגון מפסיק יותר מאשר הטפחא והשיבוש הנגרם מזה, בספר דברי קהילות (עמ' 48 הערה י'), ובספר עלה יונה (עמ' ת"ה).

ובמשנה (פסחים ג"ה ע"ב) איתא, שאחד מהדברים שאנשי יריחו עשו שלא כדין, שהיו כורכין את שמע, ופירש רבא בגמ' (נ"ז ע"א) שהיו אומרים 'היום על לְבָבְךָ', וזה שלא כדין כי משמע שרק היום יהיו על לבבך ולא מחר. וההטעמה שם היא 'אֶשֶׁר אֲנִי מִצִּיּוֹן הַיּוֹם עַל-לְבָבְךָ' בתביר טפחא, וטעותם היתה שהפסיקו בתביר יותר מאשר בטפחא.

הערה ו

^א אפשר ללמוד ולפרש פסוק זה בארבעה אופנים: אופן א': הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי, יטהר, ואם לא יתחטא ביום השלישי וביום השביעי, לא יטהר. והיינו שצריכים הזאת שליש ושבועי כדי להיטהר, ושתי ההזאות מעכבות את הטהרה. אופן ב': הוא יתחטא בו ביום השלישי, וביום השביעי יטהר, ואם לא יתחטא ביום השלישי, וביום השביעי לא יטהר. והיינו שצריך הזאת שליש בלבד ואין כלל דין הזהה בשביעי, אלא שאם היוו עליו בשלישי נטהר מאליו בשביעי, ואם לא היוו עליו בשלישי, מעכב את הטהרה ואינו נטהר בשביעי. אופן ג': הוא יתחטא בו ביום השלישי, וביום השביעי יטהר, ואם לא יתחטא ביום השלישי, וביום השביעי לא יטהר. והיינו שאמנם צריך הזאה גם בשלישי וגם בשביעי, אלא שרק הזאת השלישי מעכבת, והזאת השביעי אינה מעכבת. אופן ד': הוא יתחטא בו ביום השלישי, וביום השביעי יטהר, ואם לא יתחטא ביום השלישי, וביום השביעי לא יטהר. והיינו שאמנם יש חובת הזאה גם בשלישי וגם בשביעי, ושתי ההזאות מעכבות, אך פסוק זה אינו עוסק בהזאת השביעי, אלא בא לומר שהזאת השלישי מעכבת את הטהרה, ואכן גם הזאת השביעי מעכבת אלא שפסוק זה אינו עוסק בהזאת השביעי כלל (ולפי זה, 'ביום השביעי' יטהר הכונה ביום השביעי ויכל להיטהר, אך לא שיטהר מאליו).

(ויש להעיר, שלכל הביאורים יש מעט דוחק בלשון, שלאופן א' היה ראוי להיות כתוב 'הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי ויטהר', ב"ו לפני תיבת 'יטהר', ולשון 'יטהר' בלא ו"ו דחוקה מעט. וכן לשאר האופנים היה ראוי להיות כתוב 'הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי ויטהר', בלא ו"ו לפני תיבת 'יטהר' וביום השביעי', ולשון 'ביום השביעי' ב"ו דחוקה מעט. וכיון שלכל הביאורים יש מעט דוחק בלשון, אין להוכיח מהלשון לטובת אחד הפירושים).

ומפסיק הטעמים מוכח כאופן א' שהפסוק בא לומר שהזאת שניהם מעכבת, שהלא פסוק הטעמים הוא: 'הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי, יטהר, ואם לא יתחטא ביום השלישי וביום השביעי, לא יטהר'. אך בתרגום יונתן כאן כתב: הוא יְדִי עָלָיו מִי קִטְמָא הוּאָהּ בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה יְדִי וְאִין לֹא יְדִי עָלָיו בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה יַעֲכֹב עָלָיו וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה לֹא יְדִי. והיינו שפירש את הפסוק שהזאת השלישי מעכבת, ומשמע כאחד משלושת האופנים האחרים.

ובאמת אי אפשר לומר כאופן ב' שאין בכלל דין הזהה בשביעי, שהרי בהמשך הפרשה (ט"ו ט"ז) כתוב בפירוש: וְהָיָה הַטָּהָר עַל הַטָּמֵא בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי וְחָטְאוּ בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבְכֶסֶד בְּגָדָיו וְיָחַץ בְּמִים וְטָהַר בְּעֶרְבֹ. אלא שיש להסתפק אם כוונת תרגום יונתן לבאר כאופן ג' שהזאת השביעי אכן אינה מעכבת בדיעבד, או כאופן ד' שהזאת השביעי גם היא מעכבת אלא שפסוק זה אינו עוסק בהזאת היום השביעי.

ובאמת בגמרא (קידושין ס"ב ע"א) מוכח שהזאת השביעי גם היא מעכבת. וכן בספרי (פיסקא קכ"ה) איתא: בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי, בא הכתוב ולימד על המטמא במת שטעון הוייה שליש ושבועי, אתה אומר לכך הוא בא או לא בא אלא אם הוה בשלישי יטהר ביום השביעי ואם לא הוה בשלישי לא יטהר בשביעי, תלמוד לומר ואם לא יתחטא ביום השלישי וביום השביעי לא יטהר, ועדיין אני אומר מפני מה לא טהר בשביעי מפני שלא הוה בשלישי אבל אם הוה בשלישי יטהר בשביעי תלמוד לומר (ט"ו ט"ז) וְחָטְאוּ בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי, שנה עליו הכתוב לפסול.

והיינו, שאת פסוקנו אכן היה ניתן לבאר שמספיקה הזאת שליש כדי להיטהר מאליו ביום השביעי, כאופן ב', ורק הפסוק השני בהמשך הפרשה מלמד שהזאת השביעי מעכבת, וממילא אי אפשר לבאר בפסוקנו כאופנים ב' וד'. שהרי הזאת השביעי נח היא מטבחה.

אלא שעדיין יש להסתפק בכוונת הספרי האם מהפסוק השני אנו מוכיחים שגם הפסוק הראשון עוסק בהזאת שליש ושבועי, כאופן א' (וכמו פיסוק הטעמים), או שמא הפסוק הראשון אכן כותב רק שהזאת השלישי מעכבת, ולא דיבר כלל על הזאת שביעי, ורק הפסוק השני מלמד שגם הזאת שביעי מעכבת, כאופן ד'.

וכיון שמהגמרא ומספרי מוכח שהזאת שביעי מעכבת, אם כן מוכרחים לומר שבתרגום יונתן פירש כאופן ד', והיינו שהפסוק הראשון אינו עוסק כלל בהזאת השביעי, אך באמת היא מעכבת. ובספרי יש להסתפק אם פירש בפסוק הראשון כאופן א' שהזאת שניהם מעכבת, או שפירש כאופן ד' שהזאת

השביעי אכן מעכבת אך לא בה עסק הפסוק.
ומכל מקום, הקורא בניגון הפסק גדול בתיבת 'השלישי' במקום בתיבת
'השביעי', אף שלא מונח בזה בהכרח שיבוש הדין שהמזה בשלישי נטהר
מאליו בשביעי, שהרי ניתן לבאר פסוק זה כאופן ד' שהזאת שביעי מעכבת
אלא שפסוק זה לא עסק בכך, וכמו שאכן מוכח מתרגום יונתן שפירש כן,
מכל מקום, כיון ששינה מפירוש הטעמים שפירשו פסוק זה שהזאת שלישי
ושביעי מעכבת, צריך לחזור ולקרוא כפיסוק הטעמים כיון שיש בזה שינוי
משמעות בפירוש הפסוק, אף שאינו שיבוש הדין (ועיין עוד במאמר 'פיסוק טעמים').

ע"כ מתורת הקורא.

לעניין התרגום המכונה 'יונתן', כפי הנראה במחצית השנייה של הפסוק הוסיף דין. כלומר
התורה מתנה בתנאי כפול שעל הטמא להתחטא ביום השלישי והשביעי. התרגום רוצה
להבליט את התנאי, שאם לא יתחטא בשלישי, הרי ההזאה בשביעי לא תועיל.
ויש להעיר שאמנם הזאת השביעי לא תועיל, ואינו יכול לטבול בו ביום להיות טהור בלילה,
אבל היא תצטרף להזאת ארבעה ימים אחריה. דברים אלה חורגים מגדר תרגום.
בספר החדש תורת הטעמים מהרב אברהם ויסבלום נר"ו⁸, המחבר דן בפסוק הזה בעמ' רפז.
הוא אומר שללא פיסוק הטעמים יכולנו לפרש שדי בהזאת שלישי, ובסתירה לפס' יט. אבל
לפי פיסוק הטעמים כבר בפסוק זה מופיע התנאי הכפול שצריך להזאת שלישי ושביעי.
לפי ה'יונתן' מתפרש הוי"ו של 'וביום' במובן 'אזי' אם יתחטא – יטהר. ע"כ מתורת הטעמים
אם הבנתיו נכונה.
אבל לענ"ד נראה ש'יונתן' עבר מתרגום לפרשנות.

הנוסח ומקורותיו. המקורות ששימשו את הרב מרדכי ברויאר לקבוע את נוסח המקרא עבור
דעת מקרא, ובהמשך תנ"ך מוסד הרב קוק חורב וירושלים.

יט א **לְאמֹר: לֵשׁ. לְאמֹר: ד** שיטת ניקוד או טעות דפוס?

יט ב **אֵין: לֵשׁ, מ"ש. אֵין¹⁸: ד** הערה 18 הגעיה נתפסה בד' כמרכא, וכתוצאה מכך נתבטלה ההקפה.
מנחת-שי: **אֵין-בֶּה מוֹס:** במאריך ובמקף. [אֵין-בֶּה].

יט ו **ואזוב: לשד, רמ"ה, מ"ג-ל, מ"ק-ש יח. ואזב: ש?** מחלוקת כתיב.

יט ז **יבא: ששד, מ"ש, מ"ג-ד ו' טזכו, מ"ק-לשש ח נד. יבוא: ל, מ"ק-ל¹⁹** הערה 19

מ"ק זו לא נמסרה למקום הראוי לה; וראה על כך בספרי 'כתר אדם צובה והנוסח המקובל בישראל', ירושלים תשל"ו, עמ' 196, 197.
מהספר הנ"ל עמ' 196 197

מ"ג-ד ו' טז, כו: יבוא ז' מלאים בתורה... (בר' לב, יב, ט; ו' יד, ח; טז, כו, כח; יא, לד;
במ' ח, כד).

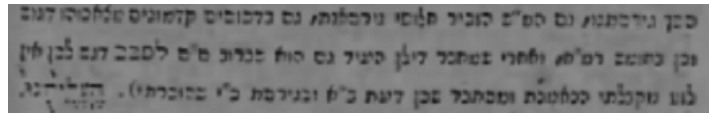
מ"ק-ל במ' יט, ז: יבוא ז' מל' בתור'

המשה את מ"ק-ל למ"ג-ד ימצא, ששתי ההערות האלה חלוקות ביחס לפירוט ז'
יבוא המלאים בתורה: מ"ק-ל כוללת עמם את במ' יט, ז – אף על פי שאין פסוק זה מובא
במ"ג-ד. והואיל וגם נוסח ל' שם מתאים למ"ק שבצידו, הרי נראים הדברים, שיש כאן באמת
מחלוקת מסורה.

ואף על פי כן מסתבר, שאותה מחלוקת היא מדומה; שכן במ"ק-ל נמסר שמונה פעמים
בתורה: יבוא ז' מל' בתור'. שבע פעמים נמסר כן על אותן שבע תיבות המנויות במ"ג-ד;

⁸ ספר מומלץ מאוד בעיקר למתחילים שעניין הטעמים חדש להם. ניתן להשגה בחנויות הספרים.

6

סיכום דבריו: לפי הדקדוק יש בד"כ דגש בעי"ן הפועל אחרי למ"ד השימוש, רד"ק מזכיר מחלוקת, בחילופים יש מחלוקת בין הספרים, לכל זה יש לצרף את דעת יהב"י ולהדגיש, ומסתבר [לדעתו] שכן דעת ב"א לגרסת המקורות שציין. אבל כפי שצוין כאן בכא"צ רפוי, כן גם בונציה לנינגרד וכ"י ששון. גם קסוטו⁹ הרפה, וכן צריך לתקן אצלנו.

מנחת-שי: **לְסָבֵב**: פליגי ספרי אם הבי"ת רפה או דגושה, ^אובחילופי בן אשר וכן נפתלי שבדפוס וגם בכתובי יד, לכן אשר רפוי. ^בובמכלול (דף קצ"א) כתו' במחזורא רבה רפי, ולטבריה דגש. <וכ"כ בספ' עט סופר>. ובספר ^גמסורת המסורת כתו' מחזורתא שם ספר, ולא ידעתי מי ילדו, ונמצא בגליונות החומשי' כגון לְסָבֵב >את ארץ אדום הבי"ת דגושה ובמחזורתא לְסָבֵב ברפי, ע"כ>. ובתר הכי אשכחי מסורת כ"י על פסוק זה, וזו נסחה, ג' מלין פליגי' בהון, וסימ' לְסָבֵב את ארץ אדום, ^הכי תכלה לעשר, לפגע בְּכַהֲנֵי ה' (שמואל א כב, יז), במחזורא רבה דגשין, וטברייא קריין יתחון רפיין, ע"כ. וזה הפך דברי המכלול ומסורי' המסורת. ופי' כי תכלה לעשר מצאתי ^זבחילופי' לב"א לעשר, הלמ"ד בפתח וזע"יין בשוא, וזה נקרא דגש, ולב"ג לעשר הלמ"ד בשוא וזע"יין בפתח, וזה נקרא רפי, כי בעלי' המסורת קראו לשוא כזה הבא באותיות כל"ב המשמשות בראש התיבה רפי, לפי שלא יתכן אחריו דגש לעולם, כמו שכתוב ^חבמסור' המסור' מאמר ג'. ובחילופי' שבמלת לפגע הוא דגשות ורפיין הגימ'ל, דומיא דבי"ת לְסָבֵב. ובזה יובן מה שכתו' ^טבחילופי' הנזכרי' ב"א לְסָבֵב, לפגע, רפי, ודלא כדברי' המדפיס שכתב בשמואל מתחלפין, לפגע, וכן בס"א כ"י מסו' עליו מחזורא רבא לפגע רפי, מתחלפי' לפגע בדגש. וזהו כדברי' רד"ק זר' אליא הלוי. [לְסָבֵב]. ע"כ מגליון שנת

סט. נוסיף לזה את דברי תורת הקורא

הבי"ת רפה – בכתבי היד: ט"א ט"ב ט"ג ט"ה, ס"א ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז ס"ח, א"ב. – ובדפוסים: מק"ג, רא"פ, גינצבורג¹⁰, קסוטו, בריווא. – וכן נמסר בספר החילופים בשם בן אשר וכן נפתלי¹¹. – וכן דעת מנחת שי¹². **הבי"ת דגושה** – בכתבי היד: ט"ד ט"ה, ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט ס"א ס"ב ס"ד ס"ו ס"ז ס"ח א"ג א"ד א"ה א"ו א"ז א"ט א"י. – ובדפוסים: רוו"ה¹³, לטריס, קורן. – וכן הוא בעין הקורא בשם רוב הספרים.

¹⁰ וכתב רוו"ה שאע"פ שברוב הספרים מנוקד 'לְסָבֵב' בבי"ת רפה, וכן דעת בן אשר, כיון שמצא כ"י המוסר שלבן אשר מנוקד 'לְסָבֵב' בדגש ולבן נפתלי מנוקד 'לְסָבֵב' רפה, וכן בדפוסים קדמונים הבי"ת דגושה, וגם עין הקורא כתב שברוב הספרים הבי"ת דגושה, לכן אין לזוז מקבלתו, ובנראה שזו באמת דעת בן אשר.

למעשה, אחר שכיח מצויים בדיני הספרים המדויקים ההולכים בשיטת בן אשר, וכן עדויות על ספר בן אשר עצמו, ניתן לקבוע בוודאות כמעט מוחלטת שדעת בן אשר היא שיש לנקד 'לְסָבֵב' בבי"ת רפה, וכרוך נוסחאות החילופים, ואם כן הספרים שניקדו 'לְסָבֵב' בבי"ת דגושה הלכו בשיטת בן נפתלי.

הערה כח

ולסיכום, רוו"ה הלך הרבה אחרי יהב"י, אבל לפעמים סטה ממנו. כאן מסתבר שלו היו לפניו המקורות המצוינים כאן היה מנקד לְסָבֵב ללא דגש. ויש לתמוה על החומשים שעדיין מנקדים דגש. ודי בזה.

⁹ לפי חנוך ילון, מהדורת קסוטו ירושלים תשיג בנויה בתורה וכתובים על לנינגרד, ובנביאים על קהיר.

למעשה זו מהדורה זו טובה יותר מתנ"ך קורן שהופיע כעשר שנים אחרי קסוטו.

^א ובחילופי בן אשר: חילופים – ד.

^ב ובמכלול: קמ ע"ב.

^ג עט סופר: ד ע"ב.

^ד מסורת המסורת: שברי' לוחות, 'מחזורתא', עמ' 259.

^ה כי תכלה: דב' כו יב.

^ז בחילופי' לב"א: חילופים – ד ('ב"א לעשר ב"ג לעשר').

^ח במסור' המסור': לוחות שניים, מאמר שלישי, עמ' 199.

^ט בחילופי' הנזכרי': חילופים – ד.

^י המדפיס: מ"ק – ד שמואל א כב יז.

כא ו אַת הנחשים: לשש, מ"ש. אַת: ד טעם מפסיק וצירי, או מקף וסגול.
מנחת-שי: אַת הנחשים: בספריי כ"י מדוייקי בתיב, לא במקף, והאל"ף בצירי, וכן הוא בדפו'
קדמון. [אַת].

כא יג ויחננו: לש. ויחננו: ²¹ד רביע ולא גרשיים. הערה 21
זו אשגרה מפסוק יא, שהוטעם בו 'ויחננו' בגרשיים.
מגבל: ששוד, רמ"ה, מ"ג-ד, מ"ק-שש. מגבול: ל מחלוקת כתיב.

כא טו ואָשד: לש, מ"ש? ואָשד: שוד סגול או צירי?
מנחת-שי: ואָשד: האל"ף בסגול בספריי רביי מדוייקי, וכ"כ כ"ד"ק בשרשו. ובעל ^לרב
פעלים כתב, העיד רד"ק שהוא בג' נקודות ומצאתיו ברוב ספריי בב' נקודות. [ואָשד].

כא כג סיתן אַת: לש. סיתן אַת: ב. סיתן אַת: ²²ד הערה 22
לש' מטעמים את 'סיתן' במונח, משום שאין הם שמים געיה ב'את' (כשיטת כ"א); ב מטעים את 'סיתן' במרכא, משום שהוא שם געיה
ב'את' (כשיטת כ"ג). ואילו ד מציג נוסח כלליים: הוא מטעים את 'סיתן' במרכא, אף על פי שאין הוא שם געיה ב'את'.
אַת-ישראל: לש, ב"א. אַת: כש, ב"נ

כא ל דיבן: ששוד, רמ"ה, מ"ג-ש' יהושע יג, ט מ"ק-אלק שם. דיבן: ל

הפטרת חקת

שופטים יא א ויולד: אלקש, מ-ש, מ-ג-ד ברי ה. וילד: ד
מנחת שי: ויולד גלעד - בספרים כ"י ודפוסים ישנים מלא וא"ו:

ה כאשר: אלקש, ב-א. כאשר: ב-נ לפי בן-נפתלי יש געיא עם המקף.

ו, כדברך: אלש, ב-א. כדברך: ב-נ

יג אַל: אל, ב-א. אַל: קש, ב-נ

יז אדום |: אלש, פס-לד. אדום: ד המחלוקת אם יש פסק.

כה הרוב: אלקש, מ-ג-אקד, מ-ק-ש, מ-ק-ל אינו יא נ. הרב: ד

כט גלעד: אל. גלעד: ד ונציה מדגיש אחרי יהו"א.

^{כט} רד"ק: שרשים, אש"ד, 28 ע"ב.

^ל רב פעלים: שער השמות, החלק החמישי, 112 ע"ב.

לא והעליתיהו כי וק': אקד, מע־ד. והעליתיהו כי וק': ל. והעלותיהו כי: שׁי, מד־ד הערה 17

כתיב זה נסתר, כנראה, על ידי מ־ק־אשד. כאן: ל' ומל'.

הערה 18 הכתיב של ש' דומה לכתיב של מ־ד־ד. אף על פי כן אין בגליון ש' הערה על הקרי.

עלה: אש, מ־ג־ש במ' כח כז, מ־ג־ד במ' ז כז, מ־ק־אלשד ו כז. עולה: לקדיו

הערה 19 מסתבר, שלקד החליפו את שני הביטויים הדומים: והעלית עולה (ו כז), והעליתיהו עלה (כאן).

לג מערער: אלקש, מ־ג־ל דחיא ה ח, מ־ג־ש ובי' ב לו, מ־ג־ד שיא ל כח, מ־ק־א שם, מ־ק־ש שם: מיב י לג, מערער: ד

באך: אש, מ־ג־א שיא יז נב, מ־ג־ש שיא כז ח, מ־ג־ד שיא טו ז, מ־ק־ל ו ד; שיא טו ז; יז נב: כז ת.

בואך: לקד, מ־ק־ל יש' לו כח, מ־ק־ק שיא טו ז. במחלוקת הראשונה ונציה לבדו, וגם בסתירה

אפילו למסורה הגדולה שלו בשמואל; במחלוקת השנייה יש בחלק מהמקורות סתירות בין

המסורות. בשני המקרים נוסח כתר ארם-צובה ומסורתו מכריעים.

תן לחכם ויחכם-עוד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליוננו מופיע

שם): <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&p=272195#p272195&t=10317>

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים

בכתובת: franklashon@gmail.com

© ג'א להחכים את עצמך ואת שאר המכתבים ©